

Karl Drais

Syntyi 29.04.1785 Karlsruhessa

Kuoli 10.12.1851 Karlsruhessa

Lyhyt katsaus Karl Draisin elämään

Karl Drais, koko nimeltään Karl Friedrich Christian Ludwig, vapaaherra Drais von Sauerbronn oli alunperin badenilainen metsävirkamies, mutta hänet vapautettiin myöhemmin toimestaan - vaikka hänelle maksettiin edelleen palkkaa - ja loi uransa keksijänä.

Hän keksi muun muassa nuottikirjoituskoneen, pikakirjoituskoneen 16 kirjaimelle, kaksi nelipyöräistä ajovälinettä ja varsinkin kaksipyöräisen „juoksukoneen“. Se esiteltiin ensimmäisen kerran 12. kesäkuuta 1817 Mannheimissa ja oli ensimmäinen kaksipyöräinen omatoimisesti kulkeva ajoneuvo ja näin ollen ensimmäinen ilman hevosta toimiva liikuntaväline. Vuosikymmeniä myöhemmin muun muassa Pierre Lallement ja Pierre Michaux kehittivät sitä edelleen polkimilla toimivaksi polkupyöräksi, joka myöhemmin johti loppujen lopuksi Otto Benzin automobiilin keksimiseen. Draisin keksintöjen ansiosta badenilainen suurherttua Carl nimitti tämän mekaanikan professoriksi. Hänen kokeiluistaan pienten lihasvoimin toimivien rautatieajoneuvojen kanssa syntyi käsite „draisine“.

Vakaumuksellisena demokraattina Karl Drais luopui 1849 aatelissäädystään, ja kun badenilainen vallankumous epäonnistui, romahti Draisin toimeentulo. Ikävät huhut ja panettelut johtivat siihen, että hänen menestyksensä kaksipyöräisen ajopelin keksijänä myöhemmin kiistettiin.

Uusi kuva

Karl Draisista syntyy uusi kuva professori, tohtori Hans-Erhard Lessingin lukuisten arkistotutkimusten perusteella. Sataviisikymmentä vuotta kestänyt maine aatellisesta metsänhoitajasta, joka oli naurettava ja omalaatuinen, muuttuu. Hans-Erhard Lessing tunnistaa hänessä tavallisuudesta poikkeavan lahjakkaan nuoren miehen, jolla oli paljon uusia ideoita, sekä myöhemmin vakaumuksellisen demokraatin.

Karl Drais syntyi 29. huhtikuuta badenilaisessa hallintokaupungissa Karlsruhessa. Hänen vanhempansa olivat Badenin hovi- ja hallitusneuvos Karl Wilhelm Friedrich Ludwig von Drais ja hänen vaimonsa Ernestine Christine Margaretha, syntyjään Kaltenthal. Hänen kumminsä oli hallitseva kreivi Carl-Friedrich von Baden, joka ohjasi kummipoikansa myöhemmin metsätalouden pariin.

Karl von Drais kävi koulunsa Karlsruhessa, lopetti lyseon vuonna 1800 suorittuaan reaalikoulun tutkinnon ja oli sen jälkeen oppilaana yksityisessä metsäkoulussa, joka kuului hänen sedälleen Friedrich Heinrich Georgelle Pforzheimissa. Metsänhoitajan opiskeluun hakevia oli niin paljon, että hän ensin opiskeli matematiikkaa, fysiikkaa ja arkkitehtuuria ja aloitti sitten Badenissa metsähoitajana, mutta luopui myöhemmin toimestaan ja opetti koulussa sekä harjoitti keksijänuraansa.

Karl Draisin isästä tuli ylemmän hovioikeuden presidentti, ja perhe muutti vuonna 1810 Mannheimiin. Drais vapautettiin vuonna 1811 metsätalouden palveluksesta, joskin sai kyllä vielä palkkansa ja muutti myös Mannheimiin. Hän antoi rakennuttaa muun muassa automaattisen nuottienkirjoittajan (1812), samoin nelipyöräisen lihasvoimin toimivan kulkuvälineen (1813/1814), jonka hän myös esitteli Wienin kongressille. Hän julkaisi matemaattisia tutkimuksia ja keksi lopulta kaksipyöräisen „juoksukoneen“ (1817).

Tämän keksinnön myötä Drais reagoi viljan satotuhojen sarjaan, joka oli seurausta Tambora-vuoren vulkaanisesta purkauksesta (Indonesiassa, huhtikuussa 1815) ja tuhkasta. Tulivuorenpurkausta seurasi lumisateinen kesä ja nälänhätä. Hevosia teurastettiin runsaasti, koska vilja ei riittänyt edes ihmisille.

„Juoksukone“ oli syystä Draisin aikalaisille kiinnostava keksintö hevosen korvaamiseksi, ja legendaarinen matka torstaina 12. kesäkuuta 1817 Mannheimista päällystetyillä teillä (Chaussee) Schwetzingerin Relaishausiin (nykyisin Mannheimin Rheinaun kaupunginosa) oli hevosta riippumattoman liikenteen lähtölaukaus. Taloudellista hyötyä hänellä ei keksinnöstään ollut, koska hän edelleen sai palkkansa badenilaisena virkamiehenä – vaikkei ammatissaan toiminutkaan – sillä virkamiehiltä sivuansiotulot oli ehdottomasti kielletty.

Tosin nuorempi suurherttuas Carl myönsi hänelle 12. tammikuuta kymmenvuotisen yksityisoikeuden „juoksukoneeseen“ ja päätti, että hänen virallinen palkkansa maksetaan edelleen jonkinlaisena keksijäläkkeenä ja hänet nimitettiin mekaanikan professoriksi.

Siihen aikaan tiet olivat hevoskärryistä johtuen kovin kuoppaisia eivätkä soveltuneet hyvin juoksukoneella ajamiseen. „Draisine- ratsastajat“ käyttivät siitä syystä mielellään jalankulkijoiden tasaisempia teitä ja olivat tietysti jalankulkijoille liian nopeita. Poliisit asettivat kieltoja ja määräsivät sakkoja, näin myös Englannissa, USA:ssa ja jopa jopa Kalkutassa – tästä johtuen kaksipyöräiset ajovälineet jäivät moneksi vuodeksi sivuun.

Karl Drais matkusti 1822 Brasiliaan, jossa hän toimi maanmittaajana. Mukanaan hänellä oli kaksi „juoksukonetta“, mutta ei hän niitä ilmeisesti paljon käyttänyt, sillä tiet olivat liian huonokuntoisia. Palattuaan takaisin Mannheimiin vuonna 1827 hän rakensi pikakirjoituskoneen, stenokoneen, jossa oli 16 merkkiä.

Karl Draisin isä kuoli vuonna 1830. Hän menetti isänsä vaikutusvaltaisen tuen – tämä oli auttanut poikansa epätavallista keksijäuraa, ja joutui nyt isänsä poliittisten vastustajien maalitauluksi ja kiusaamisen kohteeksi

Murhayrityksen jälkeen vuonna 1838 Karl Dreis asui vuodesta 1839 vuoteen 1845 Waldkazenbachissa, Odenwaldissa. Näinä aikoina hän kokeili jalkavoimin toimivia ajoneuvoja. Karlsruhen rautatieläisille käsite „draisine“ on siitä syystä tuttu. Lopulta hän muutti syntymäkaupunkiinsa Karlsruheen.

Badenin vallankumouksen kannattajana Karl Dreis luopui vuonna 1949 julkisesti aateliston etuoikeuksista ja tunnustautui demokraatiksi. Vallankumouksen epäonnistuttua Karl Draisille koittivat vaikeat ajat: häntä piinattiin harvinaisen pahanhaluisesti, hänen omaisuutensa otettiin ja hän oli vähällä leimautua psyykkisesti sairaaksi ja päätyä holhouksen alaiseksi.

Preussilaiset valloittajat takavarikoivat hänen eläkkeensä maksaakseen vallankumouksen aiheuttamia kuluja. Karl Drais kuoli 10. joulukuuta 1851 Karlsruhessa elettyään loppuelämänsä hyvin vaatimattomissa oloissa.

Dr. Gerd Hüttmann

Kääntänyt Marja-Leena Lembcke-Heiskanen

Jugendmarken (nuorisomerkki) -sarja "Polkupyörän historiallinen kehitys Saksassa 1817-1925" Karl Draisin syntymän 200. juhlavuotena (Saksa, 1985).

Kirjallisuutta:

Hans-Erhard Lessing, „Automobilität - Karl Drais und die unglaublichen Anfänge“ MAXIME Verlag, Leipzig; 2003, 528 Seiten, unzählige Abbildungen, EUR 32,- ISBN 978-3931965228

Hans-Erhard Lessing, „Karl Drais - Zwei Räder statt vier Hufe“ G. Braun Buchverlag, Karlsruhe; 2010, 135 Seiten, viele Abbildungen, EUR 7,95 ISBN 978-3765085697 (im Antiquariat)